

XVIII.

„S. Hans med den røde Mund“.

Af H. F. Rørdam.

For nylig har Hr. Raphael Meyer for »Universitets-Jubilæets danske Samfund« udgivet »Den gamle danske Dødedans«, et allerede fra C. J. Brandts Udvalg af »Ældre Danske Digtere« bekjendt, mærkeligt Skrift, der af indre Grunde maa henføres til Reformationstiden. Skriftet bestaar af rimede Samtaler mellem Døden og Folk af begge Kjøen og alle Stænder, der paa den ubønhørlige Herskers Bud maa slippe alt for at følge ham. Blandt disse Samtaler findes følgende:

Døden til Officialen

I Geystlige dommere, oc du Official,
i skulle nu i een iemmerlig dal
Ieg steffner eder hid til mig nu alle
ehvad mand eder vid naffn monne kalle
For dommen skulle i alle gaa
Det hielper icke at have vox næse paa.

Official svarer

Disse ord nu ære fremförd
haffuer ieg aldrig tilforn hørd
Dem ville ieg aldrig tencke paa
icke heller effter Retuished gaa
S. Hans met den røde mund
haffuer forderffuit Retuished i grund
Døden vil mig det nu gælde
hand vil mig skilie ved mit vælde.

Til de to af mig fremhævede Linier har Hr. Meyer føjet en længere Anmærkning, hvori han, om end kun formodningsvis, antyder, at »S. Hans med den røde Mund«, skulde være en Betegnelse for den fra Reformationens Dage ikke ubekjendte Dr. Oluf Chrysostomus, der endte 1553

som evangelisk Superintendent i Vendelbo Stift. Jeg skal ikke opholde mig ved den mindre træffende Karakteristik, som Forfatteren giver af den nævnte fremragende Humanist, men i saa Henseende henviser til den Biografi, jeg har leveret af ham i »Dansk biografisk Lexikon« III, 587 f., og de der citerede Kilder, der formentlig stille ham i et rigtigere Lys; derimod kan jeg unægtelig ikke tilbageholde min Forundring over en saa luftig Gjetning som den, at Oluf Chrysostomus skulde være identisk med Dødedansens »S. Hans med den røde Mund« — en Forklaring, der i betænkelig Grad minder om »Lyshøjs« Udledelse »Hart-grepeshøj«.

Men hvad betyder da »S. Hans med den røde Mund«? I Skriftstykker fra det 16de Aarhundrede mindes jeg at have truffet følgende Vending, naar man vilde sætte en Sag igjennem, men gode Ord og Overtalelser intet hjalp: »Her maa S. Hans med den røde Mund frem« — aldeles tydelig i Betydningen af Penge eller Guld, særlig naar dette Middel anvendtes som Bestikkelse, for at bøje Retten. Men det er jo netop paa denne Maade, at »S. Hans« figurerer i »Dødedansen«. Det er en Official, en Udøver af den gejstlige Jurisdiktion, som den Bekjendelse lægges i Munden, at »S. Hans med den røde Mund har fordærvet Retvished i Grund«, efter at bemeldte Official, ligesom Tilfældet sædvanlig er i »Dødedansens« andre Repliker, først havde søgt Udflugter.

Hvorfor »Sanct Hans« nævnes, maa jeg ganske vist f. T. lade uafgjort, da hverken Døberen S. Hans eller Evangelisten af samme Navn vides at have haft noget med »Urettens Mammon« at gjøre, men at den »røde Mund« hentyder til det »røde Guld«, er neppe tvivlsomt. Guldets Betegnelse som »det røde« er jo karakteristisk for den ældre Tid¹⁾, og, hvorom alting er, ved den ovenfor givne

¹⁾ Ordsproget »Morgenstund har Guld i Mund« er jo ogsaa nærmest en Betegnelse af Morgenrødens Frembrud.

Forklaring kommer der god Mening i Stedet. Officialen, den uretvide Dommer, maa overfor Dødens Alvor tilstaa sin Synd og erkjende, at naar Døden nu skiller ham ved hans »Vælde«, hans høje og ansvarsfulde Dommerstilling, saa sker ham kun hans Ret.
